

SLOVENSKI UČITELJ

GLASILO SLOMŠKOVE ZVEZE

LJUBLJANA ♦ 15. VI. 1926

LETO XXVII ♦ ŠT. 6

*Šoli, učitelj-
stvu in staršem!*

*Mladini ljubezen,
domovini zvestoba!*

O sadizmu s posebnim ozirom na šolo.

France Žukovec.

Današnja doba je doba prenavljanja in poživitve sodobne družbe, ki gre za poglobitvijo srčne kulture. V tem smislu nas obdaja veliko problemov, ki so eden bolj pereči od drugega. Kakor zgodovinsko, tako je današnji čas tudi kulturno prehodna doba, v kateri je treba postaviti temelje bodoče družbe. Ako pa se hočemo udejstvovati na tem polju, moramo poznati smeri in rane v današnji družbi in gledati, da te rane s to reorganizacijo tudi odpravimo.

Taka pekoča rana, ki teži današnjo družbo, je brez dvoma tudi sadizem, ta ogabna rana na našem narodnem telesu, ki je menda tako stara kot je človeški rod, ker jo zasledujemo v prav vseh zgodovinskih dobah. Sadizem pa ne zadeva samo seksualne strani življenja, kakor to mnogi mislijo, ampak ga nahajamo vsepovsod v književnosti, politiki, filozofiji kakor tudi pri posameznikih.

Marsikomu se bo gotovo čudno zdelo, da sem se odločil govoriti o tej temi; toda moje mnenje je, ako hočemo preobraziti sodobno družbo in odpraviti iz nje nečastne rane, da jih moramo prvenstveno poznati, ker sicer ne moremo določiti diagnoze. Ravno vsled tega sem se tudi jaz odločil govoriti vam o tej temi. Govoril pa ne bom samo o sadizmu kot temu psihološkemu pojavu, o korenini degeneracije, niti samo o posledicah sadizma, ampak obdelati vam hočem postanek sadizma, njegovo bistvo, njegov vpliv na sodobno družbo in o sanaciji te kuge.

Sadizem v ožjem smislu znači seksualno uživanje tuje boli, v širšem smislu pa je sadizem vsako uživanje tuje boli. Ime prihaja od zloglasnega francoskega romanopisca Markiza de Sade iz 18. stoletja. On je napisal roman Juliette in Iulienne. V teh dveh romanih slavi pisatelj goljufijo, zločin, krivico, prevaro kot največjo krepost, kot čednost, celo kot filozofijo življenja. On opisuje ljudi, ki jim je naslada in uživanje

samo klanje, prelivanje krvi, mučenje ljudi in živali in to tudi njih edini telesni nagon. V svoji perverzности gre celo tako daleč, da smatra za pravo naslado jesti človeško meso in da po njegovem ljudožrstvo ni nikak zločin.

Ta pojav ne bi bil omenjanja vreden, da ne bi bil središče kar celemu društvu sadistov v 18. stoletju na Francoskem. Filozofija in znanost, umetnost in politika, vse je služilo sadizmu. Splošna morala je padla na najnižji nivo, vse se je pogrezalo v blato nemorale in seksualnih zablod, bila je to prava splošna bolezen. Prišlo je celo tako daleč, da se je smatralo le prostitutke za vredne člane družbe.

Rekel sem že, da je sadizem menda že tako star kot človeški rod, kar nam izpričujejo dogodki tedanjih dni. Vzemimo samo prizor iz Kristusovega življenja, kjer ga vidimo stati pred Pilatom. Kaj stori izraelsko ljudstvo, ko vpraša Pilat, katerega naj jim izpusti: ali Barabo ali Kristusa? Zavpije na vse grlo: Križaj ga, križaj ga! Poglejmo dalje Rimljane, ali ni bila njih življenjska parola Panem et circenses? Kaj je to torej drugega, kot sadizem v širšem pomenu besede! In dalje. Po Kristusovi smrti se je začelo razširjanje in preganjanje katoliške vere. Oglejmo si torej iz te dobe nekaj preganjalcev. Mar mislite, da so le-ti preganjali Kristusovo vero zgolj iz strahu pred padcem? Najbrž ne, ker bi si lahko izbrali drugačno metodo preganjanja. Ravno ti zgledi nam dovolj jasno pokažejo, da je sadizem mnogo bolj razširjen v višjih, pa celo najvišjih, kot pa najnižjih krogih. Tiberijan je bil sadizmu tako vdan, da je bil samo tedaj vedrega, veselega obraza, kadar je gledal nečloveško trpinčenje nedolžnih žrtev. Kaligula je zapovedoval, da so krvniki pred njegovimi očmi sekali žive ljudi na drobne kosce, da so bile muke večje. To se je ponavljalo dan na dan za časa obeda. Imel je navado reči, ako bi rimski narod imel samo eno glavo, pa bi pustil še tisto razsekati, samo da bi zadostil svojemu sadističnemu nagonu. In Neron, ta zloglasni tiran, ta najhujši krvnik, kolikor jih pozna zgodovina, je pustil zažigati s smolo ovite ljudi, ker je le na ta način lahko zadostil svojemu sadističnemu poželenju. Njegov sadizem je šel celo tako daleč, da je pustil svojo rodbino umoriti.

Najbolj pa je sadizem cvetel v 18. stoletju na Francoskem. Pisatelj Casanova piše: L. 1757. se je imela vršiti v Parizu javna usmrtitev nekega atentatorja. Ta dan je bila prava svečanost za Parižane. Vse je drvelo v najlepšem prazničnem oblačilu na kraj usmrtitve. Žrtev je bila, kakor pripoveduje pisatelj, privezana k steburu na sredi trga. Krvniki so z žarečimi kleščami trgali od njega kosce mesa, v rane pa so vlivali raztopljen svinec in vrelo olje. Po trgu se je razlegalo smrtno stokanje obsojenčeve, ljudstvo pa, mesto da bi obsojalo nečloveško mučenje, je ploskalo krvnikom. Taka usmrtitev je trajala precej dolgo, ker je bilo treba ugoditi sadizmu degeneriranih Parižanov. Končno pripeljejo krvniki 4 konje, ki naj bi raztrgali na pol mrtvo telo obsojenčeve, a konji se kljub pretepanju ne premaknejo. Šele 4 novi konji so izvršili to delo,

tako da je nesrečna žrtev umrla v najhujših mukah. Ta usmrtitev je trajala 4 ure, a so vkljub temu vsi gledalci vztrajali stoje.

Že sami ti primeri so nam dovolj, da opravičijo nastop Markiza de Sade in zato je bilo nujno, da je morala priti revolucija, ki je oškropila pariške ulice z vročo človeško krvjo.

Da bomo sadizem lažje razumeli, si oglejmo še njegov postanek. Podlaga sadizmu so zakoni evolucije v trojnem človeškem življenju: fizičnem, intelektualnem in moralnem. Vsako to področje ima nek povprečen nivó. Nekateri ljudje se dvignejo nad nivó, drugi samo v enem oziru, nekateri pa ostanejo pod njim. Tako je človek lahko telesni velikan a duševni idiot, ali duševno jako razvit, a telesno po rojstvu pohabljen.

Pojav sadizma spada v vrsto duševnih patoloških pojavov in ni nič drugega kot duševno idiotstvo, degeneracija. Najde se lahko tudi v najbolj razvitem intelektu.

Biološko se da tolmačiti s pomočjo divjaške dobe naših prednikov, ko se je ubijanje, klanje, mučenje smatralo za nekaj navadnega in tekmujočega. Kakor pri intelektualnih, tako se tudi pri moralnih idiotih lahko javlja zverinstvo v najvišji meri. Da je sadizem, t. j. uživanje tuje boli (tujih bolečin) res pojav moralne degeneracije in propalosti ter zaostanka v razvoju, se vidi od tod, ker se ljubezen v človeku javlja v treh stopnjah: fizična, socialna in metafizična. Prvotno je bila samo fizična, z zakonom se je polagoma razvila socialna in šele potem tudi metafizična, ki gre samo za iskanjem večne resnice, pravice, dobrote in lepote ter gleda v tem višji cilj svojega življenja, lepoto dela in pravice. Sadisti poznajo samo fizično ljubezen, a ta je izraz zaostalosti in divjaštva, zato spadajo gotovo oni v vrsto zaostalih in degeneriranih v življenju človeškega razvoja.

Sledovi sadizma se poznajo v vseh dobah, in sicer v tem večji jakosti, čim bližja je bila kultura srca in duha prvotni kulturi.

Iz dosedanjšega bi se dalo sklepati, da je sadizem samo moška bolezen, v naslednjem pa vam hočem pokazati, da je razvit tudi pri ženskah. Omenjam samo Katarino de Medici in grofico Battori. Prva je imela navado, da je v času otožnosti poklicala svoje dvorjanke in jih je lastno-ročno bičala do krvi, druga pa je prav rada zabadala mladim šiviljam šivanko v njihova prsa, ker so ji posebno ugajale take muke mladih deklic.

Za časa francoske revolucije so bile mase tako divje, da niso čakale, da bi oblast izrekla sodbo nad obsojenci, ampak so jih kar trgale iz rok oblastem ter jih na cestah mučile in linčale, pri tem pa prepevale pesmi. Najzanimiveje je to, da so take mase ali tudi posamezniki svoja grozodejstva odevali v verski, državni ali nacionalni plašč, samo da so lahko bolj nemoteno mogli služiti svojemu sadističnemu nagonu. V dokaz naj bo le španska inkvizicija, kjer se je v imenu Krista, ki je gola ljubezen in odpuščanje, preganjalo in ubijalo najplemenitejše ljudi po nedolžnem

pod krinko, da se ščiti vera v Krista, katero more ščititi le ljubezen, usmiljenje in odpuščanje. Tako je inkvizicija, mesto da bi napravljala red in mir, napravila pravi pekel na zemlji.

Ako hočemo prav razumeti vzroke vojskâ, najdemo zopet v največ slučajih kot gonilno silo sadizem, a zunanji razlogi, kot za domovino, vero itd. so samo plašč, da se bolje prikrijejo zverinski sadistični nagoni.

Sadisti pa niso samo oni, ki po nedolžnem prelivajo kri, ampak jih najdemo dosti tudi v drugi obliki. Prvi so mučili telo, a slednji mučijo duha, to so oni, ki uživajo v prevarah, spletkah, obrekovanju, ratolcevanju, ki kale družinski mir, netijo prepire, podžigajo nasprotstva, izneverjajo zakonske dvojice, razdružujejo prijatelje, jemljejo poštenim ljudem dobro ime itd. To so duhovni sadisti, ki delajo prikrito in tajno ter odpirajo moralne rane v človeštvu, da pozneje uživajo ob duhovnih človekovih mukah, ki so često hujše od fizičnih.

Ravno sodobno društvo je nasičeno takih sadistov, katerih prav nikjer ne manjka, sadistov, ki bi radi, da bi vsa okolica trpela, samo da bi oni v tem uživali. V nekaterih individuih se duševni in telesni sadizem krijeta, taki bi radi v svojo naslodo vedno zadajali bolečine ljudem.

Sadizem pa ni okužil samo današnje družbe, ampak si utira pot že celo v šolo in otroška srca; zato je treba v tem pogledu zapustiti naše pasivno stališče in preiti v aktivno borbo, da se to zlo omeji. Poglejmo samo, kaj mladina čita; nemoralni filmi, kriminalni romani in milje so pokvarili dušo mladine. Marsikje celo razne ustanove, ki bi imele blažiti srce, pripravljajo pot sadizmu.

Kristus pravi: Kdor pohujša enega izmed mojih malih, bi bilo bolje, da se ne bi rodil ali da bi se mu obesil mlinski kamen na vrat in bi se potopil v globočino morja. Ako pa se sedaj ozremo po šolskih knjigah, pa najdemo, da one često, mesto da bi vzgajale otročjo dušo, isto le pokvarjajo, ker govore o ljudskem klanju, ubijanju, o prelivanju krvi, o mečih, o puškah, o handžarih itd., torej o vsem takem, kar budi v človeku zver in podpihuje v njem sadizem. Poglejmo sedaj naše knjige. Ali ne najdemo vse polno takih berilnih sestavkov, ki naravnost uvajajo otroka v sadizem?! Ker je sadizem tako splošna bolezen, zato ni prav noben stan brez nje, pa tudi učiteljski ne. Ako hoče učitelj vršiti svojo dolžnost, mora v šoli deci na podlagi teh knjig, ki so predpisane, razlagati berilne sestavke, torej jim mora razlagati tudi one, ki so v prid sadizmu in tako nevedoma vzgaja za sadizem. Posebno se to lahko zgodi pri zgodovini, kadar se razlaga junaštvo raznih herojev, pri tem se pa ne pomisli, da je moralo za to, da so oni dosegli svoj cilj, trpeti toliko ljudi in dati celo svoje življenje. Ali je to edino polje, na katerem lahko zaide učitelj v sadizem, ali pa se javlja sadizem pri njih še drugod? Vsakdo predobro ve, kako je, kadar kaznuje v šoli kakega učenca. Vsi drugi učenci se glasno zakrohota in smejejo. Ali stori tedaj učitelj vedno svojo dolžnost in prepreči in iztrebi že v kali tak smeh? Kaj često se zgodi, da se končno še učitelj zasmee z otroki, mesto da bi odločno nastopil. A

poglejmo še dalje. Znan mi je celo slučaj, kjer se je učitelj pohvalil pred svojo tovarišico, da ima v šoli takega učenca, ki nikdar ne joka. Kaj stori nato tovarišica? Pravi mu: daj, da bom videla! In nečloveški učitelj začne mučiti nedolžno žrtev, samo da je mogel ustreči sadističnim željam svoje tovarišice. Vsi ti pojavi nam zadostno svedočijo, da je v današnjem 20. stoletju pri nas sadizem v najlepšem cvetju, samo da se mi tega ne zavedamo.

Takih pojavov pa ne srečavamo samo v šoli, ampak vsepovsod v društvu in pri zasebnikih, v znanosti in politiki in še celo v posamezne družine sešajo niti sadizma. Ako ne živi danes med nami fizični sadizem, obstoji pa zato tem bolj potenciran duhovni sadizem; zato se čujejo tako pogostoma tožbe o pokvarjenosti sodobne družbe, društva, mase in celega naroda. Kajti še nikdar ni tako cvetelo opravljanje, obrekovanje in nasprotovanje v borbi vsakdanjega življenja, kakor ravno danes.

Ali ne potrjuje tega, kar sem povedal, tudi dejstvo, da izvirajo ti sadistični sadovi iz pomanjkanja srčne kulture in socialne ljubezni? Ker pa človeška družba ne bo nikdar popolna, zato smem celo trditi, da je sadizem cvetel, cvete in bo cvetel, dokler bo stal človeški rod.

Končno naj izpregovorim še nekoliko besedi, kako bi se dala ta bolezen vsaj nekoliko ozdraviti. Znano nam je, da moramo v vseh takih slučajih začeti pri mladini, ker ravno otročje duše so oni vrt, ki uspešno cvete, ako ga obsejemo in oplodimo z zlahtnimi rastlinami. Bodočo družbo je preobraziti z mladino, kajti pri odraslih, katerim je sadizem prešel v meso in kri, se bo dalo malo doseči. Kako in kje je torej začeti?

Kot prvi poizkus naj bi služila protisadistična vzgoja. Za tako vzgojo pa potrebujemo v tem smislu vzgojenih vzgojiteljev. Torej bi v tem smislu največ lahko storila, če že ne naša državna, pa vsaj internatska učiteljska, ki naj bi pri pouku obrnila pozornost na to in ki bi tudi dejansko v tem smislu vplivala na učiteljski naraščaj. To bi bila ena pot. Druga pot je, da se poizkuša mladini vcepiti v njihova mlada srčca več socialne ljubezni in sočutja do trpečih. V tem smislu se lahko vpliva na otroke v šoli pri pouku, posebno kadar se obravnavajo taki berilni sestavki omenjene vsebine. Za tozadeven pouk pa potrebujemo tudi dobrih knjig, katere bi bilo treba šele sestaviti in pri oceni knjig bi se moralo na to predvsem ozirati. V tem smislu pa trdim, da so naši južni bratje veliko bolj natančni. To svojo trditev podpremo takoj z dejstvi. Ako vzamete v roko Osnovno nastavo št. 28 in 29, najdete v drugi polovici referat komisije za oceno po razpisu sestavljenih bukvarjev za prve štiri razrede. Ta referat iz leta 1925. nam kaže, da je v teh bukvarjih črtanih mnogo berilnih sestavkov, ki v naših knjigah niso črtani. Naj navedem nekoliko primerov! N. pr.: Volk in sedem kozic (vuk i sedam jarica) se mora izpustiti, ker nastopa v njem klanje, davljenje, žrenje ljudi, paranje trebuha, ubijanje itd. Čeprav je resnica, da pravica vedno prej ali slej zmagaja, vendar ni prav, da nastopajo kazni, ki so združene s takimi mukami in trpinčenjem. Iz istih razlogov so

izpuščeni tudi naslednji berilni sestavki: Rdeča kapica (Crvenkapa), Snegulčica, Palček. Črtani so: O mišu in Tuga in žalost miša, ker se v njih povečuje neusmiljenost v otroških dušah. Trije razbojniki ni drugega kot ubijalska pripovedka in kot taka niti za odrasle, kaj šele za mladino. Žiske (vžigalice) se črta, ker za tak prestopok ni primerna kazen, ki je združena s takimi mukami. Kozel in lisica ni za šolo, ker se povečuje premetenost in zahrbtnost, a ponižuje odkritosrčnost. Mladi kradljivac (tat) ni za šolo, ker ne blaži otroškega srca, nego ga podivljuje. Čele kula se mora izpustiti, ker navajana grozodejstva otopljujejo človeško usmiljenost. Sveta nedelja ne spada v šolo, ker ni prav, da sledi za prestopok, ker je bil prisiljen v nedeljo delati, bolezen. Ako bi Bog vsak tak prestopok kaznoval, bi bil prestrog in nepravičen. V Damonu in Fintiji se zopet razkriva kraljevski sadizem. V Kamenje za obed nastopa sadizem v osebi dečka, ki uživa na tem, ker je prosjaku v torbo mesto milodarov nasul kamenja. Tako bi lahko naštel še mnogo podobnih primerov, a naj ti zadostujejo. Iz navedenih primerov posnemamo, da je bila tistim, ki so te berilne sestavke črtali, na srcu le vzgoja, nikakor pa ne trdim, da so imeli sadizem pred seboj, kljub temu, da se dajo vsi ti berilni sestavki zagovarjati s sadizmom. V tem oziru nam torej prednjačijo naši južni bratje. (Glej še stran 106, o najboljših šol. knjigah. Uredništvo.)

Rano torej poznamo, poznamo pa tudi vzroke te bolezni, zato ni težko določiti diagnozo. Toda diagnoza pri zdravljenju še ni vse, treba je poznati metodo zdravljenja, ker je morda še v večji meri od nje odvisen uspeh. Kakor povsod, tako je tudi tu najvažnejše vzgojno sredstvo osebnost vzgojiteljeva in njegov lastni zgled. Najprej izrujmo ta plevel iz svojih src, potem šele sadimo v nedolžna otroška srca blagoduhteče cvetke. Za to delo pa je treba pridobiti predvsem prve vzgojitelje, t. j. starše, oni naj bi posebno napram poslom pokazali več socialne ljubezni in nastavili drugačen ton občevanja. Poleg navedenih faktorjev bi se moglo za to delo pridobiti vsa kulturna društva, posebno ona, ki naj poleg drugega vzgajajo srce, ker le v organizaciji je moč in le v njej se kaj doseže. Najuspešnejša akcija pa bo s pomočjo mladine, potom katere naj se vzgoji nov rod, ki bo v stanu postaviti tej povodnji jezove. Vcepimo mladini v njena mlada srčeca več socialne in metafizične ljubezni, prepojimo njihove duše z rahločutnimi čuvstvi, njihovo telo pa vladaj krepka, neupogljiva privzgojena volja, vse drugo bo polagoma samo prišlo tudi brez direktne tozadevne vzgoje, zato vam kličem s Krekom:

Sejmo, sejmo semena,
 Kristove ljubavi,
 Z golgotskega slemena,
 Da se svet ozdravi.

Gojimo samodelavnost učencev tudi pri računstvu!

D. Br.

G. Hribski se je sicer že dotaknil v 2. številki »Slov. Učitelja« te teme. Ker se je pa le dotaknil in ker je ta način pouka eminentne važnosti, hočem tu jaz o njem podrobneje razpravljati.

Računstvo smatra za potreben predmet celo najpreprostejši naš človek. »Naj le hodi v šolo, da bo znal vsaj kaj zrajtati!« Tako ugotovitev sem večkrat slišal iz ust preprostega kmetskega človeka.

Učni uspeh računstva pa v kljub velikemu trudu in delu ni tak, kot bi bil lahko. Naši otroci računajo in računajo po šolah, a ti računi le preveč slone na prepisovanju. Kadar jim damo samostojno delo, takrat pa takoj ne znajo dalje — ali se zmotijo ali ne vedo, kaj so zračunali. Vse te in še druge hibe se v velikih merih odpravijo s samodelavnostjo.

Mi poznamo več načinov pouka v računstvu — posebno v pismenem računstvu. Eni učitelji dajo račun ali ga učenci sami povedo. Ta račun napiše kdo na tablo. En učenec ga pri tabli računa s pomočjo učiteljevo, drugi ga po večini prepisujejo s table. No, pa ta učna metoda bi morda še bila dobra, ko se prvokrat obravnava podoben račun ali prvokrat podava računsko operacija.

Drugi učitelji pokličejo učenca k tabli, da piše in računa. Vmes pa zahteva od drugih učencev v razredu, da nadaljujejo. To nadaljevanje se vrši tako, da otrok gleda na tablo; še bolje je pa, da učenec nadaljuje račun v svojem zvezku. S tem skrbi učitelj, da vsaj ves razred sodeluje. Tak pouk ima že precej opore v samostojnosti in samodelavnosti razreda. Vendar bomo pa to metodo uporabljali morda le v korekturo naloge in v slučajih, ko še potrebujejo nekateri učenci učiteljeve pomoči in pozornosti.

V vseh drugih slučajih — in teh naj bo največ — pa uporabljajmo samodelavnost otrok v najširšem pomenu besede! To pa tako:

Učitelj ali učenec pove nalogo. Ako naj jo zračunajo učenci pismeno, jo napiše učitelj na tablo, seveda na najkrajši način — največkrat, če je tudi uporabna naloga, le s številkami. Ko jo ves razred razume, jo začno na učiteljevo znamenje učenci sami računati, t. j. vsak v svojem zvezku.

Tabla in kreda počivata, razred je pa ves v največjem delu in tekmovanju; vsak hoče hitro in prav zračunati. Ko so prvi učenci z delom gotovi, naj počakajo mirno na druge počasnejše součence; saj tudi ti z vso intenzivnostjo in skrbjo računajo, da bo delo prav izvršeno.

Med tem si lahko tudi učitelj — ako je račun težji in se mu ne poljubi računati na pamet in ako ga že morda ni v pripravi izvršil — na listku poišče rezultat.

Pri tem moram tudi pripomniti, da na naši šoli, ko izvajamo to učno metodo že več let, zahtevamo, da učenci napišejo večkrat vsaj na kratko

odgovor. Uvideli smo namreč, da mnogokrat znajo otroci račun prav ugotoviti, ne vedo pa, zakaj so računali, a še večkrat ne znajo pri decimalnih razrešiti desetinskega števila. — Odgovor jim mora biti tudi jasen in samostojen, jasno jim mora biti, kaj računajo in kaj so zračunali. Ako ni tega, se mi zdi analogno, kot bi kdo po dolgi in težavni poti šel v kak kraj in ko bi prišel na svoj cilj, ne bi vedel, po kaj je prišel.

To boste opazili tudi pri svojih učencih. Bodo se trudili, računali in pisali, znesek bo pravilen, a odgovor, posebno v številkah čudežno napačen. Bo dobil kdo, da je mesar dal za vola 3520 kg ali 3520 Din 375 p ali še vse drugače.

Ne trpite tudi odgovorov, kakor n. pr.: Oče je kupil $13 \cdot 75 \text{ m}^3$ drv, za prašiče smo dobili 4350·7512 Din itd.! Pravilen odgovor bo: Oče je kupil $13 \text{ m}^3 750 \text{ dm}^3$ drv, za prašiče smo dobili 4350 Din 75 p.

Zdaj je že ves razred z računom in odgovorom gotov. Eden izmed učencev pove odgovor. Kdor ima prav, dvigne roko. Učitelj se prepriča. Oni pa, ki so zgrešili, večinoma takoj dobe napako, ki je ali v računski vrsti ali pa v odgovoru. Dobro si bodo zapomnili, da drugič ne naredi kaj takega. Tu je včasih umestna skupna korektura na tabli ali pa samo v zvezkih. Baš prva je potrebna manjkrat kot druga!

Ako boš upošteval naravo otrokovo in človeka sploh, ki stremi po samostojnosti in samodelavnosti že takrat, ko še ne more dodobra držati žlice v roki, pa že hoče jesti sam ter ostro protestira, ako ga hoče mamica motiti — ako boš upošteval to njegovo naravo, pravim, boš vesel in spočit zapuščal računsko učno uro in več razred se bo veselil in težko čakal, kdaj zopet pride, in učni uspeh se ti bo v i d n o dvigal tudi v tem predmetu.

Pa še nekaj! Kultura, boljše: civilizacija in napredek naroda se sodi — tako pravijo — po množini uporabljenega mila, napredek v kmetijstvu po množini uporabljenih umetnih gnojil, v šoli — pa mislim — pa po količini uporabljene krede. Te zadnje sodbe se ne bojmo — posebno ne pri računstvu. Jaz trdim celo nasprotno: Če porabimo pri računstvu manj krede, boljši bo učni uspeh.

Ker sem pa že pri krediti, se hočem dotakniti še poprav računskih nalog. Kolikor sem jaz imel prilike videti v svoji študijski dobi pa tudi sedaj v praksi, so bile poprave računskih nalog podobne onemu dejanju, ki mu pravimo »prepisovanje«. Pojdimo tudi tukaj korak k izboljšanju!

Ko učitelj korigira v onem »prostem« času, ko ga nihče ne vidi, naloge, nareja spodaj s črto znamenje, da je račun napačen. To naj bo za učenca opomin in kazalo, kje da je pogršil. Sam učenec naj poišče napako, ki jo navadno tudi bo, sam naj nalogo popravi brez skupnega pisanja na tablo. In delo bo popolnejše ter v zadovoljnost obeh faktorjev v razredu. Le v posebnih slučajih napravimo za kak posamezen račun skupno korekturo.

Poizkusite!

Na orožni vaji.

Srečko F. Kristan.

IV.

(Dalje.)

Lepi so izprehodi na Aleksandrovo brdo, manastir Bukovo, Dihovo. Pri Bukovem izvira »kisela voda«. Nekoč sem imel priliko, da sem si ogledal manastir Bukovo (pravoslavna cerkev in kakor mal samostan, dasi ne v tem smislu kot so naši samostani). Seznanil sem se pri tej priliki s pravoslavnim vladiko Josipom, ki je bil tu na obisku pri sestri in hčerki, ki sta bili tu na počitnicah. Vladika je že precej star, vdovec, jako inteligenten in izredno živahen. Pozna zelo natančno zgodovino Pelagonije. Običaj je tu, da prinesejo gostom »sladko«. To je v sladkorju vkuhanu sadje, ki je zelo gosto vkuhanu. Žlico te želatine se dene v usta in nato pije vodo. In ni napačno! Nato servirajo srbski sir obložen z zeleno papriko in lukom, tudi rakijo in slednjič »crnu kafu«. Ob posebnih prilikah pa »pečeno janje«. Službeno smo bili tudi predstavljeni komandantu divizije g. generalu Drag. Ristiću. Je to zelo energičen in natančen človek, odločnega nastopa. Zelo ljubezniv pa je tudi štabni načelnik polkovnik Brašić.

Še pred kratkim so kačaki obiskovali Bitolj. Sedaj je mir in jih v tem okolišu ni čuti. Pa saj nimajo pripravnih skrivališč, ker so hribi v bližini mesta popolnoma goli. V turških časih je bil tu silen gozd, v katerem so imeli sicer maloštevilni četaši najboljša skrivališča; od tod so vedno vznemirjali Turke in cele divizije turških čet so bile proti njim brez moči. Javili so se tu in tam in zopet izginili. Da si Turki odpomorejo, so posekali vse drevje in tako iztrebili, da niti grmovja ni več. Tako je golo Aleksandrovo brdo, Kira Marica, Oblakovo in drugi vrhovi.

Kira Marica! Okoli 1400 m je visoka. Tu so bile bolgarske postojanke. Bili smo tudi na samem vrhu. Seveda ne kot naši turisti, ampak turisti na konjih. Priznati moram, da je ta način udobnejši. Lep razgled se nam nudi na Bitolj in celo Pelagonijo do znamenitega Kajmakčalana in na cesto, ki vodi v Ohrid.

Polno municije za topove leži tu, dobiš čelade, žične ovire in celo kosti padlih vojakov je polno. Zalostno so končali.

V.

Precej Slovencev živi v Bitolju. Res, človek bi skoro ne verjel. In kdo nas je zbral? Naša lepa slovenska pesem. Tam pri »Kantorju« smo se znašli in marsikateri večer dolgo prepevali. Ej, naša pesem! Tiste hiše sem v resnici pozabil, da sem tako daleč od doma. Tudi na oficirski družabni zabavi smo se zbrali v krogu in zapeli. Neki podpolkovnik, Srb, mi je dejal: »Samo trije Slovenci pridete vkup, pa je zbor. »Silna« je vaša pesem.« Tudi macedonske so lepe, polne čuvstva, a imajo tudi sled žalosti in so večinoma v molu.

VI.

Eno željo smo gojili — da obiščemo — Ohrid. Da vidimo Ohridsko jezero in otok Sv. Nauma. In izpolnila se nam je želja. Z dovoljenjem naših predpostavljanih smo se z avtomobilom, ki ga nam je divizija stavila na razpolago, odpeljali neke sobote zjutraj proti Ohridu. Cesta je zelo lepa. Iz Bitolja do Ohrida je okoli 70 km. Zapadni rob bitoljske kotline tvori gorovje z najvišjim vrhom Peristerom. Vasice se vrstijo, precej narazen, na levi in desni.

Pot se dviga, vozimo precej visoko, pa se pot zopet spušča in zagledamo na levi strani — Prespansko jezero, ki je zelo členovite oblike in je največje med makedonskimi jezери. Jezero leži precej više kot ohridsko in se podzemsko odteka vanj.

Že smo v resanski ravani in zagledamo mesto Resan, ki je nekako dve uri oddaljeno od Prespanskega jezera. Prebivalci Resana so Srbi, Romuni, Arnavti in Turki. Mestece je prijazno in ima okoli 4000 prebivalcev. Izdelujejo znane »resanske radnje« — iz srebra, kakršne prodajajo tudi na ljubljanskih velesejnih. Cesta se prične zopet dvigati in v velikih serpentinah prevozimo pot čez 1158 m visoki prelaz Djavat in dalje še čez 1180 m visoko Bukovsko sedlo. Divna voznja je to! Če pripomnim, da leži Resan 862 m nad morjem, si lahko vsak predstavlja, to lepo cesto, ki se dvigne za okoli 500 m.

Pot polagoma vodi navzdol in dospemo v Ohridsko kotlino. Že pred selom Koselj nas iznenadi neprijetno žvepleno ozračje. To je žveplov vodik, ki puhti iz zemlje.

Kmalu zagledamo Ohrid in že vozimo po ohridskih ulicah. Jezero se nam zablesti in razgrne v vsej svoji lepoti. Obenem pogled na mesto samo, ki leži na severni jezerski obali, amfiteatralno zidano, tako da ima vsaka »kuča« razgled na jezero. Jezero ima mnogo lepih in dobrih rib. Iz luskin male ribice »plešivice« izdelujejo koralde. A začuda, ribe se dobijo težko in so precej dražje, tako nam je izjavil komandant mesta, rodom Črnogorec, ki nas je pri prihodu zelo ljubeznivo sprejel. (Dalje.)

Kultura in književnost.

Slovenci, Slovenke! Gre nam za tisoče življenj naših fantov in mož, ki vsako leto radi alkohola padejo v prezgodnji grob. Gre za srečo in mir tisočerih družin — gre za naše žene, ki trpe pod krutostjo pijači vdanih mož — gre za prihodnost našega mladega rodu — gre za obstoj stotih posestev in obrtnih podjetij — gre za milijone narodovega premoženja. Gre za to, da se oprostimo stoletnih sramotnih okov alkoholizma, ki so glavne zapreke gospodarskega in kulturnega napredka našega naroda! — Z zdravimi in treznimi možgani zrmo v svet: bol in težo življenja bomo bolj spoznali, a spoznali bomo tudi radost in velikost življenja čisto in neizkaljeno. — Iz ljubezni do lastnih otrok, iz ljubezni do sobratov — trpinov se oprimo vsi in brez razlike stanu in poklica važnega socialnega dela v boju proti alkoholizmu, delujmo zavedno in določno za našo in naših srečnejšo bodočnost, kajti le trezen narod bo v moči, da zadosti vsem zahtevam, katere stavi na njega nova doba.

Najboljše šolske knjige. Carnegiejeva ustanova je izdala 450 strani debel spis na podlagi preiskav o uporabljenih knjigah v šoli po vojski. Šolske knjige so si v toliko vse enake, ker podtikajo vzrok za začetek svetovne vojske sovražniku. S stališča mirovni prijateljev, hvali ustanova, da so avstrijske šolske knjige dandanes najboljše. V primeroma najmanjšem obsegu se obravnava vojna zgodovina, tembolj podrobno pa gospodarska in kulturna zgodovina. Nič o narodnem sovraštvi in maščevanju ni v njih. Tudi so čisto odstranili iz šolskih knjižnic vse monarhistične in militaristične knjige, kar pa Nemčija ni storila. V berlinskih knjižnicah višjih šol so še vedno knjige iz l. 1913., ko se cesarju Viljemu pripisujejo vse mogoče vrline. Angleške knjige so tudi dobro ocenjene. Zveza narodov in razorožitev se v njih postavljata za zaželjeni smoter. Med drugim izražajo željo, da bi zopet radi ljubili deželo Schillerja in Goetheja, deželo božičnega drevesca in Grimmovih pravljic. V italijanskih knjigah se sicer zagovarja

vojska v korist pravične stvari Francije in Anglije, a nikjer se vojska ne proslavlja v militarističnem smislu. Enostranske sodbe so v francoskih in nemških knjigah. Kar je med vojsko napravljalo v tisku razpoloženje proti Nemčiji, to je prišlo kolikor mogoče v francoske šolske knjige. Cesarja Franca Jožefa primerjajo z Neronom. Poudarja se, da je Nemčija proti Franciji kakor strast in čednost, senca proti luči. Tudi v nemških čitankah manjkajo miroljubne misli. Duševnosti drugih narodov Nemci ne poskušajo umevati.

F. F. L.

Izveštaj o radu podmladka društva Crvenoga Krsta kralj. SHS u šk. godini 1924/25. Podmladek rdečega križa je razvil v celi kraljevini veliko delavnost. Posebno pazljivost je posvečal čistoti otrok in čistoti šolskih zgradb. V šolskem letu je priraslo nad 50.000 članov. Za napredek organizacije so se prirejali razni tečajji za učitelje. Na strani 13. je opisano delo oblastnega odbora v Ljubljani in drugod po Sloveniji.

O trgovskem strokovnem šolstvu v Nemčiji prinaša »Trgovski Tovariš«, št. 2., članek R. Gruma. Izraz »nadaljevalno šolstvo« so odpravili in ga nadomestili s prikladnejšim »strokovno šolstvo«. Leta 1919. je država izdala za vse strokovno šolstvo enoten, okviren zakon, da so posamezne pokrajine reformirale to šolstvo po svojih razmerah. Nemci votirajo za to šolstvo ogromne vsote. Vsak vajenec mora brez izjeme dokončati strokovno šolo. Etični moment se ne zanemarija. Poleg praktičnega trgovca hočejo vzgojiti tudi človeka in zvestega državljanca. Učne moči so iz vrst izprašanega osnovnošolskega učiteljstva. V Hamburgu poučuje na teh šolah že nad 1000 izprašanih učiteljev, ki poučujejo 16.500 učenk in učencev. Od teh je na trgovski šoli vpisanih 2000 vajenk. Učna doba traja 3 leta. Poleg obvezne trgovske strokovne šole obiskujejo vajenci tudi še razne večerne tečaje ali poučna predavanja v mladinskih domovih.

Zel in plevel. Slovar naravnega zdravilstva. Sestavil F. Magister. 1926. Založila Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani. — Take knjige smo Slovenci uprav pogrešali, ker smo jo že dolgo časa nujno potrebovali. Je to Vademecum za naše največje bogastvo, ki ga imamo, za naše ljubo zdravje. Posebno v bolj oddaljenih krajih, kjer ni pri roki zdravnika, se bo ta knjiga kot prva pomoč ob obolenjih izvrstno obnesla. Tu najdeš v abecednem redu naštetu pod raznimi besedami-vodnicami vse, kar potrebuješ, da si ohraniš ali popraviš svoje zdravje. Knjiga bi imela tudi popolnoma upravičeno naslov: »Domači zdravnik«. Pisatelj nam podaja po svojih mnogoletnih izkušnjah razne nasvete in recepte,

ki jih ne napravi za drag denar lekarnar, ampak si jih večidel preskrbiš sam doma zastonj. Štiri činitelji so pisateljeva zdravila: čaj domačih rastlin, voda, prst in zmernost v življenju. Zlasti priporoča kopeļji v prsti, kar je v Ameriki že dolgo, dolgo v rabi in običajno pomaga, ker mokra prst čisti telo in vleče iz nje razne strupe, ki drugače vplivajo kvarno na naše zdravje. Odkar je župnik Kneipp zaslovel po vsem svetu kot izboren zdravnik s pametno uporabo mrzle vode, ni voda več ono strašilo, kot je bila še nedavno. Magister nam prav poljudno pove, kaj in kako uporabljaj vodo kot zdravilo. Ni Kneippov pristaš povsem, pač pa v marsičem. Da se uporabljajo tudi v modernem zdravilstvu mnogokrat naše domače zdravilne rastline, je itak dovolj znano. Samo, da jih moraš z zlatom odtehtati, kadar kupiš. V tej knjigi pa najdeš našete vse one grmičke in rože, ki vsebujejo čudežno zdravilno moč, da si jih lahko sam nabereš in pripraviš. Knjigi je pridejana tudi knjizica, ki kaže v koloriranih slikah podobe teh cvetk, ki ti jih nudi Stvarnik zastonj v naravi. Čeprav premislimo, kaj pa so ljudje v starem srednjem veku mogli pri zdravljenju uporabljati, če ne teh rož, saj takrat prave zdravniške vede še bilo ni in vendar so živeli in bili zdravi — bolj zdravi kot smo mi. Pisatelj porabi vsako priliko, da daje bralcu pametne nasvete o zmernosti, o alkoholu, nikotinu, kofeinu, o zdravilni moči čistega zraka in srca. In ravno v tem oziru je to zlata knjiga »srednje poti«, kako si naj uravna naše življenje. Knjiga obsega skoro 300 strani (296) in ima nad 1500 iztočišč, pod katerimi lahko iščeš ono, kar želiš. Bo to delo izvrstno služilo izobražencu in delavcu, gospodinjji in kmetu. Mislim, da ne trdimu preveč, ako pravimo, da bo v vsakem kraju, kjer bo le en sam človek prebral to izvrstno knjigo, še sto drugih rok seglo po njej. V vsako hišo spada ta krasna, koristna, potrebna in zlata vredna knjiga; proč s tozadevno tujejezično navlakom, sedaj imamo tako knjigo v naši materinščini, knjigo, ki je vsebinsko stokrat boljša kot tuje sestave, ker je pisana preudarno, ne prenapeto, zmerno in poljudno. Seveda je itak samo po sebi umevno, da si vsak bolnik v resnejši boleznj poišče zdravnikovega nasveta. Knjiga je obširna, pa ima vendar zelo zmerno ceno, velja namreč broširana 60 Din, vezana v celo platno 75 Din, poštnine prosto pošlje Jugoslovanska knjigarna knjigo onemu, ki pošlje denar naprej.

Gradanska škola — Meščanska šola. Tretji zvezek tretjega letnika ima sledečo vsebino: Anton Osterc. Razvoj in sodobno stanje psihologije; M. Filajdić. Gradanska škola u svetlu narodnoga gospodarstva; Mita Đorđević. Gradanska škola stremi životu; Dr. P. R. Radosavljević. Comte; Vl. Dominković. Moji doživljaji; Pedagoški paberki; Organizacija; Knjige

in listi. »Meščanska šola« izhaja desetkrat na leto in stane za vse leto 80 Din. Naročnino sprejema blagajničarka »Saveza« gđ. Danica Balog, struĉ. učiteljica, Zagreb, Mesniĉka ul. 18.

Fizikalni koliĉek.

(Zbira Milko Jegliĉ.)

Vztrajnost. V življenju jo sreĉavamo in opazujemo ter tudi uporabljamo vsepovsod. Će teĉeš, se ne moreš kar naenkrat ustaviti. Vlak pelje iz postaje s teŹavo, le poĉasi in nato vedno hitreje, v prihodnjo postajo tudi ne privozi s polno hitrostjo, pa ĉe ima še tako moĉne zavore. Kadar pa se nepriĉakovano in hitro ustavi, se potniki neprosto-voljno trkajo z glavami in zviška jih obsujejo kovĉegi in druge dobrote. Će iz vlaka med voŹno vrŹeš kak predmet, ne bo padel tja, kamor si ga vrġel, temveĉ se bo še nekaj ĉasa gibal po zraku v smeri vlaka. PreteŹko naloŹen voz morajo delavci ali kmetje najprej malo poriniti in tako konju pomagati »speljati«, potem pa lahko še sami sedejo na voz. Će stojiš na vozu, a se ta na celem ustavi, padeš naprej na obraz; v nasprotnem sluĉaju pa nazaj, vznak. Kadar skaĉemo s premikajoĉega se voza, kaj lahko pademo na tla; treba je vedno skakati v smeri gibanja. Pravtako tudi ne moremo takoj skoĉiti na voz, temveĉ teĉemo najprej par korakov ob vozu in se Źele nato odŹenemo. Previden Źofer ali voznik ne vozi hitro na ovinkih, ker se sicer vozilo kaj rado prevrne. Źelezniški tir na ovinkih nekoliko visi, zunanja traĉnica je viŹja nego notranja. Kolesar, ki vozi po blatni cesti, je do glave ves oŹkropljen z blatom. Ćisto nepotrebne pike ti napravi pero po papirju, kadar se ti zatakne. — Kako nasadiš lopato, sekiro itd., ĉe se ti zmuzne z drŹaja? Na kaj paziš, kadar zvoniš? Kako ustaviš zvonjenje? Ali kaj pospešiš gibanje, ĉe se sedeĉ na vozu, saneh itd. z nogama upiraš ob sprednjo konĉnico? Katero nogo podstaviš pri sankanju, ĉe hoĉeš zaviti na levo? Kam in kako dvigneš levo nogo pri drsanju, da napraviš lok na desno?

Oddaljenost solnca od naŹe zemlje je vsekakor zelo velika, o tem ne dvomimo. Toda ĉudno, neverjetno pa se sliŹi, kar so pokazali znanstveni raĉuni, da je namreĉ solnce 149 milijonov kilometrov daleĉ od nas. Ali luna (mesec) nas gleda iz daljave 370.000 km. Pa bi radi stopili v stik z onimi tam na Marsu, ko pa niti na Mount Everest ne moremo!

Za razmiŹljanje. 1. Će vzamemo v roki dve palĉici, eno Źelezno, a drugo leseno, se nam ne zdita obe enako topli, ĉeprav sta dejansko obe segreti do iste temperature. Katera se nam zdi bolj gorka (ozir. mrzla) in kako to?

2. Kako in zakaj lahko doloĉiš smer vetra z mokrim prstom?

3. Ali je ĉisto prav, ĉe pravimo: Slana je padla?

4. Kako s preprostim ravnilom napraviŹ veter, da ga ĉuje lahko vsa dvorana? (ReŹiserji, pozor!)

5. Zakaj takoj uġasne Źarnica, ĉe ubiješ hruŹko?

6. Će z ulice pogledaš skozi okno v sobo, se ti zdi ta temna, ĉeprav v njej prav lahko ĉitaš tudi najdrobnejŹi tisk. Skozi tanek zastor prav dobro vidiš iz sobe na ulico, doĉim s ceste v sobo prav niĉ. Kako vendar to?

7. Kam se boŹ zatekel zunaj na prostem, ĉe te dohiti nevihta? Zakaj ne pod drevesa?

8. Će vlijemo vode v visok kozarec in nato s prstom ali z lokom drġnemo ob vrhnji rob, dobimo ton, ki je tem viŹji, ĉim veĉ je vode v kozarcu? Kako to?

9. V zvonik neke vaŹke cerkve je veĉkrat treŹĉilo. Zato so sklenili obĉani, da postavijo vrh zvonika strelovod. Pa so kmalu obŹalovali in tarnali za stroŹki, zakaj od tedaj naprej ni »sluĉajno« nikoli veĉ udarila strela v zvonik. Ali je bil to res le sluĉaj?

10. Kaj je navidez daljŹe:

DruŹtvena in stanovska kronika.

† **Anton Foerster.** Iz Novega mesta je doŹlo dne 17. aprila poroĉilo, da je tamkaj umrl v starosti 88 let v pokoju Źiveĉi glasbeni ravnatelj Anton Foerster. Rojen je bil l. 1838. v Osenicah na ĆeŹkem kot sin naduĉitelja in glasbenika JoŹefa Foersterja. Pod vplivom znanega ĉeŹkega skladatelja Smetane je opustil mesto pravnika in se popolnoma posvetil glasbi. Leta 1867. je priĉel delovati med Slovenci najprej v ljubljanski »Ćitanici« in »Dram. druŹtvu«. Od l. 1868. je bil kroġ 41 let glasbeni vodja v ljubljanski stolnici. Leta 1877. je ustanovil orglarsko Źolo Cecilijskega druŹtva v Ljub-

ljani in v druŹbi z Gnezdo list »Cerkveni Glasbenik«. V tem delokroġu je po odloĉno zaĉrtanih naĉelih preosnoval slovensko cerkveno glasbo. Deloval je tudi koĉ glasbeni uĉitelj na ljubljanskih srednjih Źolah in drugih zavodih. Vedno je pa poŹrtvovalno pomnoŹeval naŹe glasbeno slovstvo in podaril Slovincem vzorne skladbe v slovenskem in latinskem jeziku. Od Foersterja imamo tudi mnogo svetnih skladb. Z njegovim delom »Gorenjski slavĉek« iz l. 1872. smo dobili Slovenci opero, s katero se lahko predstavimo na svetovnih odrih. Ta opera je naŹa reprezentanĉna opera, kakor za Ćehe »Pro-

dana nevesta«. Natančen seznam Foersterjevih skladb prinese »Cerkveni glasbenik«. Z veličastnim pogrebom je bil v Novem mestu izročen materi zemlji eden naših največjih skladateljev. Pokojnik je bil mirnega in plemenitega značaja, živel je samo za glasbo in v njej ostanje njegov slavni spomin med Slovenci nevenljiv. F L.

Iz finančnega zakona za leto 1926.—1927.
Člen 87. Namesto odpravljenega nižjega tečajnega izpita velja odslej na srednjih šolah tale naredba: Učenec sme prestopiti iz 4. v 5. razred samo, če nima v letnem izpisevalu četrtega razreda iz obveznih predmetov, ki se jih mora učiti v višjih razredih izbranega oddelka, več nego polovica zadostnih ocen ali če nadomešča vsako nadaljnjo zadostno oceno vsaj prav dobra ocena iz kateregakoli teh obveznih predmetov. — Člen 90. Vkljub členu 33., odst. stavku b) (uredbe DR br. 96.000) z dne 30. septembra 1920, kakor tudi poznejšim izpremembam in dopolnitvam se mora smatrati premestitev učiteljev in učiteljic na podstavi razpisane natečaja (konkurza) za premestitev na prošnjo, ker se tudi izvrši na podstavi prošnje. Za selitev po taki premestitvi ne pripadajo učiteljem (učiteljicam) potni in vozni stroški iz državne blagajne. — Člen 95. Na ljudskih (osnovnih) šolah, kjer so učili doslej verouk duhovniki, imajo ti duhovniki pravico, odnosno dolžnost, ga učiti nadalje, toda brez pravice do honorarja iz državne blagajne. V krajih, kjer cerkvena oblastva ne poskrbe za predavanje verouka, uče tudi ta predmet učitelji doličnih šol, če so istega veroizpovedanja kakor njih učenci. — Člen 96. Minister za prosveto se pooblašča, da sme razširiti skladno s členom 94. ustave s delno izpremembo uzakonjene uredbe o višji pedagoški šoli z dne 30. avgusta 1920 višji pedagoški šoli v Zagrebu in Beogradu na štiri letnike namesto treh letnikov, doslej predpisanih s členom 3. omenjene uredbe, in da sme odrediti do poznejše zakonske ureditve za te visoki šoli na predlog njih učiteljskih zborov in z odobritvijo ministrskega sveta vse, česar je treba. (Uradni list št. 39.)

Delo učiteljstva za Jugoslovensko Matico.

I. izkaz zbirke piriuhov 1926 mladine v svojih domovini svojim neodrešenim bratcem in sestricam.

V nastopnem objavljamo I. izkaz zbirke piriuhov, ki je bil sklenjen dne 27. t. m. Pozneje došli darovi se bodo objavili v II. in event. III. izkazu. Vsa šolska vodstva, ki še niso sklenila in odposlala svojih zbirk, prosí Jugoslovenska Matica, da to čimprej store. Končni uspeh te akcije bo gotovo š. v sijajnejši luči pokazal rodoljubno delo slovenskega učiteljstva in radodarno roko slovenske mladine.

Šolski okraj Brežice: Državna osnovna šola Brežice 136 Din.

Šolski okraj Celje: Zasebna dekliska šola Celje 350 Din, Petrovče 320 Din.

Šolski okraj Črnomelj: Pomladek Rdečega križa v Črnomlju 30 Din, Sinji vrh 80 Din, Vrčice 24 Din.

Šolski okraj Gornji grad: Gorica 410 Din, Nazarje 53.60 Din.

Šolski okraj Kamnik: Krašnja 75 Din, Nevlje 53.75 Din, Radomlje 76.50 Din, Stranje 42.50 Din, Špitalič 133 Din, Sv. Vid pri Brdu 95 Din, Zg. Tuhinj 70.25 Din.

Šolski okraj Kočevje: Fara vas 170 Din, Polom 30 Din, Vitanje 182 Din.

Šolski okraj Konjice: Sv. Jernej 93.60 Din, Skomarje 46 Din, Ziče 117 Din.

Šolski okraj Kranj: Bukovica 60 Din, Dražgoše 148 Din, Podlonk 40 Din, Poljane 200 Din, Predvor 171.50 Din, Škofja Loka, deška osnovna šola 172.25 Din, Žabnica 139.50 Din, Senturška gora 60 Din, Malenski vrh 80 Din.

Šolski okraj Krško: Boštanj 114.50 Din, Bušča vas 162 Din, Cerklje 207 Din, Črneča vas 60 Din, Dobovec 52 Din, Št. Janž 183 Din, Sv. Jurij pod Kumom 112 Din, Sv. Rupert 437 Din, Študenec 150 Din, Škocijan 362 Din.

Šolski okraj Laško: Jurklošter 61 Din, Sv. Miklavž 100 Din.

Šolski okraj Litija: Jevnica 48 Din, Kresnice 44 Din, Št. Lambert 122 Din, Sava 75 Din, Stična 200 Din, Višnja gora 185.50 Din.

Šolski okraj Ljubljana okolica: Bevke 70 Din, Sv. Jošt 146 Din, Spodnja Slivnica 50 Din, Zalag 172 Din.

Šolski okraj Ljubljana mesto: Vnanja Uršulinska osnovna šola 201.50 Din, notranja Uršulinska meščanska šola 270 Din.

Šolski okraj Logatec: Iga vas 127 Din.

Šolski okraj Marenberg: Sv. Ožbald ob Dravi 29 Din, Sv. Primož 57 Din.

Šolski okraj Maribor mesto: III. deška osnovna šola 300 Din.

Šolski okraj Maribor okolica: Sv. Jurij ob Penici 153.75 Din, Sv. Križ nad Mariborom 63 Din, Podova 134 Din, Slivnica 160 Din.

Šolski okraj Novo mesto: Dvor 140 Din, Sv. Lovrenc 27.25 Din, Sela pri Šumbergu 50 Din.

Šolski okraj Ormož: Svetinje 110 Din, Velika Nedelja 222.60 Din.

Šolski okraj Ptuj: Sv. Andraž 255.75 Din, Sv. Bolfank 110 Din, Sv. Lovrenc na Dravskem polju 260 Din, Sv. Marko niže Ptuja 240 Din.

Šolski okraj Radovljica: Begunje 80 Din, Breznica 402 Din, Koprivnik 110 Din, Kranjska gora 293 Din, Ljubno 85 Din, Ovsišje 156 Din.

Šolski okraj Rogatec: Rogatec 136.50 Din.

Šolski okraj Slov. Bistrica: Makole 175 Din.

Šolski okraj Slovenjgradec: Št. Janž 95 Din, Pameče 63.75 Din, Razbojce

15.75 Din, Slovenjgradec, osnovna šola, 250 Din, Šmiklavž 30 Din.

Šolski okraj Šmarje: Št. Vid pri Grobelnem 50 Din.

Šolski okraj Šoštanj: Št. Janž v Vin. goricah 150.25 Din, Topolščica 72 Din, Zavodnje 73 Din.

Šolski okraj Vransko: Gomilsko 201 Din, Orla vas 180 Din, Polzela 447 Din.

Šolski okraj Prevalje: Črna 240 Din, Št. Danijel 54 Din, Javorje 10 Din, Gustanj 262.25 Din.

Šolski okraj Prekmurje: Domanjšovci 58 Din, Gančani 110 Din, Gentrovci 21.50 Din, Gornji Lakoš 52 Din, Hotiza 90 Din, Kupšinci 62.25 Din, Tešanovci 65.50 Din, Trnje 36 Din, Turnišče 327.75 Din.

Dodatek: Šolski okraj Maribor okolica: Sv. Duh na Ostrem vrhu 75 Din.

Naša »jeremijada«.

Nismo je peli in je tudi ne pojemo, čeprav se večkrat oglašamo v listih. Namen naših člankov in dopisov ni ta, da bi tožili o študiju in težavah tu v Zagrebu, temveč mi hočemo, da v prvi vrsti zainteresiramo učitelstvo in tudi ostalo javnost za našo višjo pedagoško šolo ter da informiramo o njej zlasti tiste tovariše in tovarišice, ki žele priti semkaj študirat, a da na drugi strani vsaj malo zavrne očitke, ki padajo na nas slušatelje, ozir. na našo pedagoško šolo sploh uprav od tiste strani, od katere bi tega najmanj pričakovali. To je bil namen, ki smo ga hoteli doseči tudi s svojim člankom v 12. številu »Učit. Tovariša«.

Žal pa omenjenega članka vsi tovariši (ice) niso razumeli v tem smislu, marveč so v njem gledali le nekakšno »jeremijado«. Pa ni čudno, da se je tov. strokovni učitelj meščanske šole Anton Fakin čutil izzvanega ter napisal v »Učit. Tov.« št. 14 (kakor sam pravi) par konstatacij, nasvetov in pobožnih želj; zato nam bodi dovoljeno, da tudi na tem mestu malo spregovorimo.

Pred vsem moramo kategorično zanikati vsakršno žaljivo tendenco našega članka, in to napram komurkoli, torej tudi napram učitelstvu meščanskih šol. Upamo, da se razen tov. A. F. ni čutil nihče užaljenega ter da torej društvu meščanskošolskih učiteljev ne bo treba slediti pozivu piščevemu, češ, da »naj protestira proti pisanju takih člankov«. Kaj pa je vendar bilo tako žaljivega? Morda naša ugotovitev, da nas nekateri tovariši, zlasti nekateri z meščanskošolskim izpitom, gledajo postrani ter označujejo kot komodne učitelje-štolente? Ali mar naša prošnja, naj se malo bolj zanimajo za našo pedagoško šolo, ki jim je le odvisen kurz? Ali pa morda to, da se zavzemamo za svojo šolo in dokazujemo, da Zagreb za nas ni nikako letovišče? Bi se li pokazali svojega študija bolj vredni, če bi pustili in mirno poslušali, kako se baš od nepoznavalcev blati in tepta naš najvišji učni zavod?

Zdi se, da tovarišu A. F. izgleda naš članek (v 12. številu »Učit. Tov.«) i kot tožba po izgubljeni prostosti radi preobitega študija i kot neke vrste bahanje. Meni namreč, da s svojim pisanjem samo kažemo, da nam ni do stvari, da smo le izpodjedli sprejem na tukajšnje šole tistim tovarišem, ki žele in hočejo resno študirati za meščanskošolske učitelje, da nam je učenje v balast, da nam višja pedagoška šola ni resna naprava, ozir. da je nismo vredni in bogve kaj še. Ali ni v tem podtikanju in sumničanju vse polno hudih žaljkov za nas, a obenem tudi prav značilen dokaz, da našega omenjenega članka tov. A. F. ali ni razumel ali pa ga je vedoma napačno tolmačil ter s svojim odgovorom javno pokazal svojo antipatijo do višje pedagoške šole?

Ne zdi se nam primerno, da bi na tem mestu odgovarjali tovarišu A. F., zlasti še, ker smo mnenja, da bi mnogo morali ponoviti iz taistega članka, ki ga je on označil za vsebinsko nestvarnega. Prosili bi torej tovariša, da eventualno še enkrat prečita naš, potem pa svoj članek ter ju pretehta in presodi. Prihraniti si bo utegnil za drugič nepotrebno polemiko!

Naj ne bodo naše besede iskre, ki jih mečemo s slabim namenom, temveč naj pomagajo k razčiščenju vprašanja o višjih pedagoških šolah! Mnogo neprijateljev imajo le-te in njih slušatelji, a vendar je tudi mnogo prijateljev prav tako med meščanskošolskim učitelstvom. Zakaj oni ne vidijo v nas ubežnikov, ki si ustvarjamo novo »kasto«, temveč še vedno tovariše, ki hočemo ostati med njimi ter z vsemi razpoložljivimi silami in sposobnostmi delovati za čim lepši procvit naših narodnih šol, osnovnih in meščanskih. In to tudi smo, to hočemo ostati!

Klub slov. sluš. v ped. š. v Zagrebu.

Peto letno poročilo škofijskega društva za varstvo sirot v Ljubljani za leto 1925.

Sestavil Fran Lavtižar.

Škofijsko društvo za varstvo sirot je bilo ustanovljeno l. 1918. Društvena pravila sta potrdila drž. oblast in škofijski ordinariat ljubljanski. — Občni zbor (VIII.) se je vršil dne 14. januarja t. l. in je potrdil letno poročilo in račune za l. 1925. Društvenim članom, dobrotnikom in prijateljem objavljamo nastopne glavne podatke.

I. Namen društva.

Namen društva je vsestranska skrb za sirotne, zanemarijene in revne otroke. Sprejema jih po možnosti v lastne zavode, jih oddaja v vzgojo krščanskim družinam, v uk. k rokodelstvu, jih nadzoruje ter jim oskrbuje pravno varstvo.

II. Društveniki.

Potrebna denarna sredstva si društvo pridobiva z doneski svojih članov z nabiranjem darov, z volili, zbirkami, podporami itd.

Društveni člani so: a) ustanovni (100 Din), b) redni (letno 5—100 Din), c) podporni. V letu 1925. je šlo družstvo: 124 ustanovnih, 161 rednih, 124 podpornih članov in 33 dobrotnikov društvenega zavetišča sv. Jožefa v Št. Vidu.

III. Račun za leto 1925.

V letu 1925. je imelo družstvo Din 248.419 izdatkov. Te izdatke so v znesku Din 174.739 krili razni prispevki, članarina, darovi in podpore. Med društvene podporne člane in dobrotnike štejemo mnoge župnijske urade, Marijine družbe, županstva, razne trgovske tvrdke in pa naše gospodarske in denarne zavode, predvsem Ljudsko posojilnico v Ljubljani. Ostanek izdatkov v znesku Din 73.600 smo krili s posojilom.

IV. Društveno deško zavetišče sv. Jožefa v Št. Vidu nad Ljubljano v letu 1925.

Zavetišče je pričelo poslovati 1. oktobra 1918. Zavod je v vseh ozirih moderno urejen. Pod skrbnim in večšim vodstvom čč. šolskih sester je tudi v letu 1925. deloval v splošno zadovoljstvo. Dne 31. dec. 1925 je štel 45 gojencev. Med temi: a) popolnih sirot brez staršev 6, b) delnih sirot brez očeta 13; c) delnih sirot brez matere 3, d) nezakonskih sirot 14, e) ubogih nesirov 9. Med njimi je bilo zdravih 40, bolehnih 4, pohabljen 1. Po starosti: 2 letni 1, 3 letni 1, 4 letni 1, 6 letnih 10, 7 letnih 8, 8 letni 4, 9 letnih 7, 10 letnih 3, 11 letnih 6, 12 letni 3, 13 leten 1. Po rojstvu: iz Kranjske 34, iz Štajerske 6, iz Goriške 5. Vzdrževalni otrok: Škofijsko društvo za varstvo sirot brezplačno 13, proti delnemu povračilu oskrbnih stroškov 30, stolna Vincencijeva konferenca v Ljubljani 1, mestna občina ljubljanska 1.

Tekom sedemletnega obstoja je bilo v zavetišču 198 otrok. Izmed teh je zapustilo zavod 158 dečkov, in sicer: 42 se jih je oddalo v nadaljnjo oskrbo poštenim družinam, 82 roditeljem oziroma svojem, 14 begunčkov se je vrnilo na svoje domove, 4 je sprejel škof. zavod sv. Stanislava v Št. Vidu, 2 Marijanišče v Ljubljani, 3 državno vzgajališče, 1 drž. zavod za gluhoneme in 7 drž. dečji dom v Ljubljani; umrli so 3.

Soloobvezni gojenci obiskujejo javno šestravno osnovno šolo v Št. Vidu nad Ljubljano.

V. Zahvala in prošnja.

V smislu sklepa občnega zbora se izreka vsem društvnikom in dobrotnikom v imenu društva kakor tudi v imenu oskrbovanih sirot najiskrenejša zahvala in tisočeri: Bog plačaj! V društvenem zavetišču sv. Jožefa se pa zanje opravi vsako leto sv. maša in sirotni otroci se jih vedno spominjajo v svojih skupnih molitvah.

Društvo se nahaja v težkem položaju. Teže ga dolgovi. Proračun potrebščine za leto 1926. izkazuje ogromno vsoto 232.680

Din. Zato se obračamo do vseh naših dosežanih članov in dobrotnikov s prošnjo, da ostanejo zvesti podpiratelji naših sirot tudi v bodoče ter jim pridobivajo še novih prijateljev.

Pripomnimo, da naše letno poročilo in računске zaključke predlagamo vsako leto tudi knezoškofijskemu ordinariatu v Ljubljani. Ordinariat podpira društveno delovanje in vsako leto v Škofijskem listu priporoča zbiranje darov in milodarov za naše sirote.

Podpore, milodare, denarne zbirke, obleko, obutev, živila, vsak najmanjši dar bo hvaležno sprejelo: »Škofijsko društvo za varstvo sirot v Ljubljani« (Mestni trg 8, I. nadstr.) ali pa »Vodstvo zavetišča sv. Jožefa v Št. Vidu nad Ljubljano«.

V Ljubljani, meseca januarja 1926.

Društveno vodstvo:

Ign. Nadrah, predsednik; Fr. Lavtižar, podpredsednik; dr. Iv. Stanovnik, tajnik; dr. Fr. Perne, blagajnik; Janko Bajec, Josip Borštnar, Ciril Korošec, dr. Gregor Pečjak, Alojzij Stroj, Janez Sušnik, dr. Fr. Ušeničnik, člani.

Nadzorstvo:

Janko Barle, predsednik; Anton Čadež, dr. Franc Dolšak, člana.

Nedоследnost. Kdor pregleda »Hrvatskega Učitelja«, vidi nezdrave pojave v organizaciji UJU, ker se je velik del njenih članov podvrnil strankarstvu. S terorjem napravljene globoke brazde med učiteljstvom je sedaj silno težko popravljati in postavljati novo zaupanje. Ko so na Hrvatskem in v Sloveniji učiteljstvo preganjali iz strankarskih ozirov, so bili tiho, oziroma pomagali rušiti stalnost. Ko pa se je pozneje kolo obrnilo, sta UJU in SDS hitro intervenirala zaradi persekucij. »Narodni Dnevnik« v Ljubljani je zato na to »pozabljivost« prav pripomnil: »Ti gospodje naj ostanejo zvesti sebi in naj molče sedaj ravno tako kakor so molčali tedaj, ko so se godile mnogo hujše stvari.«

»Hrvatski Učitelj«, pedagoško staleški mesečnik, oproščen »Obznane«, V Zagrebu je vnovič izšel ta list, in sicer v prav lepem zvezku za leto 1924., št. 10., 11. in 12. Med članki so dr. Albert Bazala: Preludij kulturnoj i socijalnoj pedagogici; Claperède—Filajdić: Pedologija; Ivan Stipančević: Čovječna nastava; Ivanova: Svitjanje ljubavi. Ivan Tomašić piše sledeče: Borba hrvatskega učiteljstva, Hrvatsko učiteljstvo pod »Obznanom«, Ministar Radić ukida »Obznanu«, Prosvjetna politika Svetozara Pribičevića pred sudom. List sme torej zopet izhajati. V njem vidimo težko borbo hrvatskega učiteljstva, ki je včlanjeno v »Savezu hrvatskih učiteljskih društava« (SHUD). Kdor ni podpisal pristopnice za UJU, je bil kruto preganjan. V dobi ministra Pribičevića se je izvršilo krog 500 premeščenj in

to v sredi šolskega leta, največkrat pa pozimi. Izšla je takrat rezervatna naredba, da se vsak premeščeni učitelj javi v 48 urah na novem službenem mestu in ne čaka na akontacijo potnih in selitvenih stroškov, sicer se odpušča iz službe. List omenja tudi božično zborovanje »Slomškove zveze«. Uredništvo in uprava je v Zagrebu, Gradska pučka škola, Samostanska ulica.

Manjšinsko šolstvo. Prosvetno ministrstvo v Beogradu je odločilo, da se narodnim manjšinam kolikor možne zagotovi šolanje v materinščini. Povsodi, kjer je v kakem razredu nad 30 učencev tuje narodnosti, se morajo zanje otvoriti paralelke. More se kombinirati tudi več razredov v eno paralelko, ako v enem samem razredu število otrok ne presega 30, vendar v nobeni paralelki ne sme biti nad 50 otrok. V teh manjšinskih paralelkah se mora vršiti ves pouk v materinščini, izvzemši narodne predmete. — Velemožna Italija in velekulturna Avstrija — zgledujta se!

Obligatorična vzgoja šoli odrasle mladine. Češkoslovaški kriminalistični krogi pretresajo vprašanje obligatorične vzgoje šoli odrasle mladine. Statistično je namreč ugotovljeno, da odpade najvišji odstotek zločinov na starost od 16. do 29. leta ter da je temu kriva pomanjkljiva vzgoja. Današnje ljudske in meščanske šole nudijo mladini bolj izobrazbo kot pa vzgojo, tako da ima mladina brez primerne domače vzgoje premalo odporne sile zoper slabe vzglede na ulici, v gostilnah in kinematografih. Vsled tega bi bila potrebna uvedba obligatorične direktne vzgoje šoli odrasle mladine.

Devetdesetletniki. Angleški list »Grand Magazine« je vprašal več okoli 90 let starih ljudi, kako so živeli, da so dosegli to starost. 96 letni lord Guyder je rekel, da ne kadi, da se je vse svoje življenje zelo mnogo gibal na prostem in da je v miru. 88 letni lord Grindporhe pravi, da ni nikdar kadil, pa tudi ne pil alkoholnih pijač. 86 letni grof Nelson tudi ni kadil, zgodaj je vstajal, jedel je malo in izogibal se je zdravil. 91 letni Huggins tudi ne kadi, ne mara za meso in se drži mleka. 92 letni Drikwater

se ogiblje tobaka, spal je vedno samo 7 ur in bil mnogo na prostem. 90 letni profesor Mayor ne kadi, ne je mesa, pa tudi ne giblje se mnogo. 92 letni Davis ne mara tobaka, je trikrat na dan v zadostni meri in se redno giblje. 89 letni Haden ne mara tobaka, ne mesa in ne vina, leži 7 ur. Kakor se vidi, so vsi ti angleški devetdesetletniki odločni nasprotniki kajenja.

»Doktorica zakonskih znanosti«. Kakor znano, je ustanovil rektor bostonske univerze, profesor Lawrence Davis, na bostonski univerzi fakulteto za »zakonske znanosti«. Pri tem ga je vodilo prepričanje, da je jako koristno, če prouče mlade dame temeljito vse probleme mirnega zakonskega življenja, preden se poroče. Učni načrt se ne peča samo s psihologičnimi vprašanji, temveč sploh z vsemi — tudi najbolj vsakdanjimi — problemi zakonskega življenja. Prva dama, ki je promovirala na tej fakulteti za dr. rer. matr., je gospica dr. Andry Ware. Česa se je naučila, se bo kmalu videlo, zakaj v kratkem se poroči s profesorjem univerze v Ohiju F. G. Woolfom. To bo torej prvi zakon, sklenjen na znanstveni podlagi.

MODNA TRGOVINA

F. MERŠOL

nasl. se nahaja

SEDAJ V WOLFOVI ULICI ŠT. 5.

Priporoča svojo bogato zalogo ženskih ročnih del, vseh vrst volne, svile in bombaža. — Predtiskanje ročnih del!

MODNO IN KRATKO BLAGO!

Velika zaloga čipk, rokavic, nogavic in pletenin za dame, gospode in otroke!

USTANOVLJENO LETA 1887.

Vsebina.

O sadizmu s posebnim ozirom na šolo. Franc Žukovec. — Gojimo samodelavnost učencev tudi pri računstvu! D. Br. — Listek. Na orožni vaji. Srečko F. Kristan. Kultura in književnost. — Društvena in stanovska kronika.

»Slovenski Učitelj« izhaja sredi vsakega meseca. — Uredništvo (Fort. Lužar) je v Ljubljani, Glinška ul., vrtna kolonija. Upravništvo je v Ljubljani, Jenkova ul. št. 6. — Naročnina znaša 40 Din, društvena članarina 60 Din in prejema vsak član list brezplačno. Naročnina za Italijo je 10 lir. — Članke in dopise sprejema uredništvo, reklamacije in naročnino pa upravništvo. — Izdajatelj in odgovorni urednik: Fortunat Lužar. — Za Jugoslovansko tiskarno v Ljubljani: Karel Čeč.